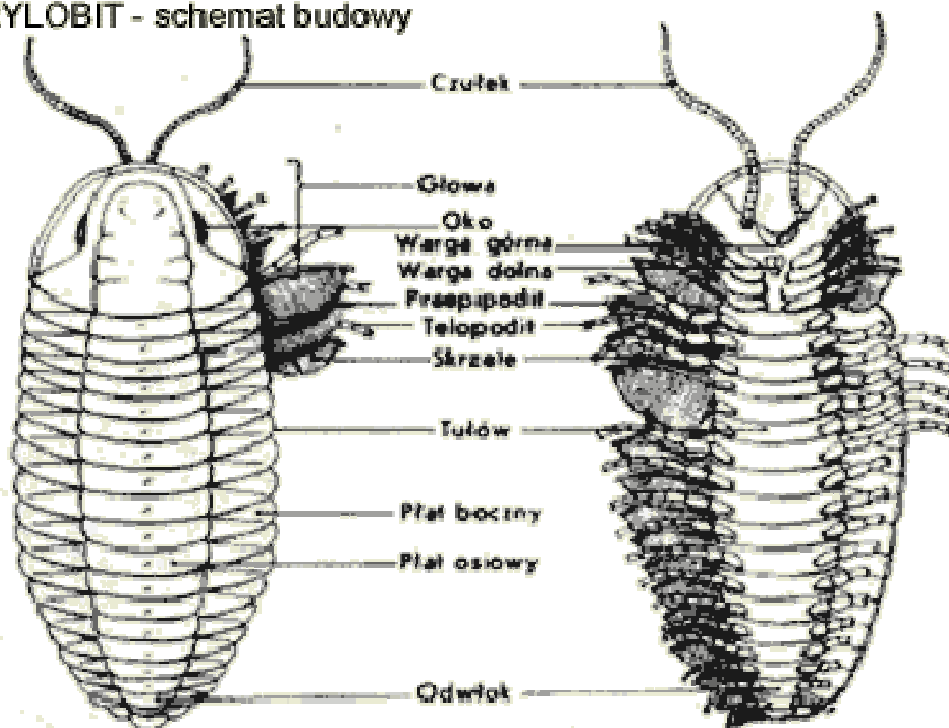

Kamil PLUTA

TRYLOBITY SKANDYNAWSKIE W POLSCE

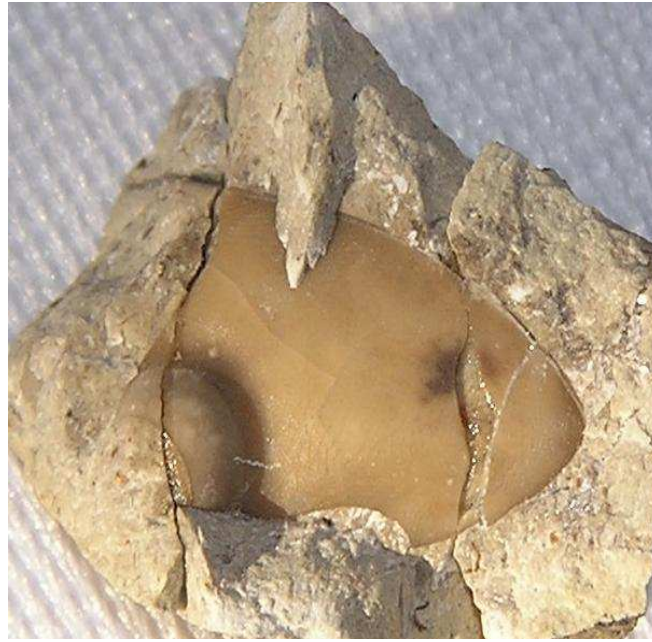
Skomplikowana historia geologiczna Polski spowodowała, że możemy na większości obszaru kraju spodziewać się znalezienia osadów dolnego paleozoiku, które zostały zawleczone podczas ostatnich zlodowaceń. Na szczególną uwagę zasługują trylobity, bo można je spotkać w niemal każdym zakątku tam gdzie dotarły lądolody ze Skandynawii. Przedstawię więc krótki opis najpospolitszych trylobitów i stanów w jakim je najczęściej znajduje. Trylobity można znaleźć najczęściej w postaci luźnych segmentów pancerza będącymi pozostałościami po okresowym linieniu, rzadziej zachowują się całe pancerze a najrzadziej złączone ze sobą pancerze z kończynami. Wynika to po części z ich stawowej budowy, która sprawia że ich pancerz nie jest jednolitą strukturą i łatwo się rozsypuje, dlatego możemy najczęściej liczyć na znalezienie tylko ich fragmentarycznych szczątków - głównie tarcz ogonowych (pygidium) i głów (cephalon). Jest to spowodowane jedną z głównych zasad przyrody wg. której nic w niej nie ginie. Warto jednak zobaczyć to co się zachowało do naszych czasów a przynajmniej te najpospolitsze.

TRYLOBIT - schemat budowy

źródło: www.robale.pl

Najpospolitszym z trylobitów jest niewątpliwie rodzaj *Asaphus* pochodzący głównie z ordowiku (500-430 mln lat), choć jego zasięg stratygraficzny dochodzi aż do dewonu, to jednak najczęściej spotykane pochodzą właśnie z ordowiku. Można go znaleźć w wielu różnych rodzajach wapieni pochodzących z ordowiku. Najczęściej można trafić na tarcze ogonowe wielkości od 2 cm do ok. 5 cm choć spotyka się również głowy z widocznymi śladami po oczach to nie spotyka się kalcytowych oczu gdyż zapewne warunki sedimentacji nie sprzyjały by się te zachowały.

Zdjęcie 2: Fragment cephalonu z okiem *Asaphusa sp.* Kolekcja Tomasza Piecucha

Zdjęcie 1: Pygidium *Asapsusa sp.* Kolekcja autora

Kolejny trylobit z rodzaju *Dalmanites* pochodzi z syluru (345-310mln lat) powinien zaś zainteresować tych chcących mieć w swojej kolekcji kalcytowe oczy trylobitów. Z moich (i nie tylko) obserwacji wynika, iż niemal każdy cephalon tego trylobita posiada zachowane oczy. Wynika to zapewne ze specyficznych warunków środowiskowych jakie panowały podczas sedimentacji, tym bardziej że spotyka się je właśnie w tylko w jednym rodzaju wapienia. Nie jest wielki, bo najczęściej trafia się na elementy szkieletu mające maksymalnie do 3 cm.

Zdjęcie 3: *Dalmanites* sp. z zachowanymi kalcytowymi oczami.
Kolekcja autora

Często spotykanym trylobitem w osadach polodowcowych jest również sylurski trylobit z rodzaju *Calymene*. Jest to trochę mniejszy stawonóg od poprzednich, bo cephalon jak i pygidium osiąga wielkość do 2 cm, ma on przy tym bardzo ciekawy wygląd. Szczególnie mocno rzuca się w oczy cephalon pokryty licznymi guzkami.

Zdjęcie 4: Pygidium *Calymene* sp. Kolekcja autora

Zdjęcie 5: Cephalon *Calymene sp* z guzkami i śladami po oczach. Kolekcja autora

Jednym z największych trylobitów jakie można znaleźć jest rodzaj *Illaneus*. Jest to ordowicki trylobit (500-430mln lat). Spotyka się go najczęściej w ciemnych zielonkawych przekrystalizowanych wapieniach gdzie współwystępuje tam razem z przekrystalizowanymi *Othocerasami* i inną fauną (Plate I). Znajdywane elementy pancerza potrafią osiągać czasem i do 10 cm. Trylobit ten nie ma urzeźbionego pancerza bo jest gładki-szczególnie dotyczy to *pygidium*, które w przypadku spłaszczenia okazu może być zupełnie płaskie i mylące.

Zdjęcie 6: Pygidium *Illaneusa sp.*. Kolekcja autora

Przedstawione tutaj trylobity nie wyczerpują listy skandynawskich *Trylobita*, które można znaleźć w osadach polodowcowych w Polsce, są jedynie najliczniejsze z tej grupy. Możliwe jest, iż w różnych rejonach kraju występują różnice w najczęściej spotykanych rodzajach powstałych na skutek selektywnej erozji podłoża skandynawskiego a następnie różnic w dystrybucji tego materiału. Zebrane dane dotyczą obszaru Dolnego Śląska i w przypadku odległych geograficznie obszarów należy traktować tą pracę jako wskazówkę. Znaleziona przez autora lista trylobitów jest znacznie dłuższa obejmuje takie rodzaje jak: *Acaste*, *Chasmops*, *Dalmanitea*, *Lichida*, *Megistaspis*, *Phacops*, oraz wiele innych. Zachęcam do poszukiwań, których rezultatem może być znalezienie bardzo ładnych okazów lub wręcz całych bloków z tkwiącymi szczątkami trylobitów (plate 1).

Więcej zdjęć można obejrzeć w galerii autora.

http://terrasilesiae.org/paleo/4i/categories.php?cat_id=25

PLATE I

Illaneus sp. wraz z łodziami i ślimakiem. Kolekcja autora